SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCIX. No. 184. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 25, 1992. CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 25-го ВЕРЕСНЯ 1992. Ч. 184. РІК XCIX.

ЧОРНОБИЛЬСЬКА АЕС ПІД ЗАГРОЗОЮ

Київ (УНІАР). — Тут у вівторок, 22-го вересня, відбулося засідання постійної комісії Верховної Ради України з питань ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Учасники засідання відзначили, що в підготові до зупинки Чорнобильської Атомної Електростанції спостерігається певний диктат з боку державних структур і разом з тим відсутність координованих дій з боку виконавців відповідної постанови Кабінету Міністрів. Досі не зформовано штаб, який керував би цією працею.

Як повідомили з міністерства Чорнобиля, загальна площа щілин та розколин штучного покриття над четвертим енергоблоком ЧАЕС становить близько тисячі квадратних метрів.

Газета „Незалежність" з 16-го вересня повідомила, що після шестимісячного закриття інших трьох бльоків ЧАЕС тепер знову підготовляють до введення в дію перший і третій енергобльоки. Другий бльок зупинили в жовтні минулого року після пожежі на генераторі. Як поінформував головний інженер ЧАЕС В. Васильченко, працівники станції підготували новий режим праці станції, згідно з яким реактор матиме лише 50 відсотків навантаження, що в свою чергу зменшує можливість катастрофи.

Перший і третій бльоки ЧАЕС були зупинені в березні цього року після того, як 24-го березня в Санкт Петербурзі на АЕС вийшов з ладу запорно-регулюючий клапан. Такого ж типу клапани є й на Чорнобильській АЕС, тому всі бльоки на ЧАЕС були зупинені з метою заміни клапанів на нові. Перший і третій енергобльоки ЧАЕС плянують пустити в дію у жовтні цього року. Ці пляни викликали негативну реакцію з боку міністерства екології та керівників саркофагу. На їх думку, турбіни, які працюватимуть поруч із саркофагом, можуть викликати руйнацію радіоактивних конструкцій в середині саркофагу.

Х. Качалуба мала успішні виставки в Україні

Джерзі Сіті, Н.Дж. Христина Кишакевич-Качалуба проживає постійно в містечку Монтре, біля Льозанни у Швайцарії з чоловіком Михайлом і трьома дітьми і там вона працює як скульпторка, а рівночасно є разом із своїм чоловіком дуже активною в українському громадському житті, зокрема в останньому часі в ділянці гуманітарної допомоги Україні.

Х. Кишакевич-Качалуба народилася в далекій Аргентині, куди її батьки виїхали після Другої світової війни. Після переїзду родини до ЗСА, Христина закінчила університетські студії із ступенем магістра. Подорожуючи багато по Европі, вона познайомилася з видатним українським скульптором Григорієм Круком і у його майстерні в Мюнхені вивчає скульптуру та виказує неабиякий талант. За підтримкою інших українських мистців вона працює наполегливо в ділянці скульптури, постійно бере участь у різних міжнародних виставках, як також українських. Одружена із Михайлом Качалубою, мол., вона створила в нечисленній українській громаді Швайцарії своєю працею і родиною, твердиню українського культурного життя. Родина відвідала Україну в останніх роках і там минулого року у Львові відбулася виставка її скульптур. Літом 1992 року її мистецька виставка відбулася в Києві. Преса України дуже прихильно рецензувала виставки.

Х. Кишакевич-Качалуба

Четвертий з'їзд НРУ плянується на грудень

Київ (УНІАР). — Тут в суботу, 19-го вересня, Велика Рада Народного Руху України, ухвалила скликати 4-ий З'їзд Руху на 4—6-го грудня. Від кожної місцевої організації Руху вирішено делегувати 13 осіб. Мандати з'їзду отримують і члени депутатської фракції Руху у Верховній Раді України.

Заступник голови секретаріяту Руху Сергій Одарич повідомив, що у центральній виборчій комісії нині офіційно зареєстровані три ініціятивні групи для збирання підписів на підтримку референдуму про проведення надзвичайних виборів до ВР України.

На сесії Великої Ради Руху виступив член Державної Думи Володимир Черняк, який наголосив на неприпустимості розриву понять „національна держава" і „демократія". На його думку, демократична держава неможлива поза національною формою. Політична ситуація в Україні, зазначив Черняк, характеризується тим, що президентська влада є в руках номенклятури — комуністів. Вони захопили ради всіх рівнів. Мова нині повинна йти не про боротьбу з Верховною Радою чи Урядом, а про декомунізацію і деноменклятуризацію українського суспільства.

К. Морозов прийняв німецьку делеґацію

Київ (УНІАР). — Тут у вівторок, 15-го вересня, міністер оборони України Костянтин Морозов прийняв члена німецького парляменту, керівника німецької делеґації на зустрічі парляментаристів у рамках Наради з справ безпеки і співробітництва в Европі Віммера Віллі.

Сторони обговорили питання, що становлять обопільне зацікавлення. Міністер оборони України розповів про перспективи розбудови збройних сил України, підтвердив, що Україна виконає всі добровільно взяті на себе міжнародні зобов'язання, у тому числі угоди, що торкаються звичайних збройних сил в Европі та редукції стратегічних і ядерних озброєнь.

Виявлено спалах черевного тифу

Луганське (УНІАР). — Тут у вересні виявлено 18 осіб хворих на черевний тиф. Серед хворих є працівники дитячої світлички і кілька дітей. Фахівці санітарно-епідемічної станції вважають, що інфекція поширилася через зіпсований водопровід.

Загалом в Україні зареєстровано близько 900 спалахів гострих інфекційних захворювань та отруєнь у Вінницькій, Полтавській, Чернігівській, Сумській і Київській областях.

Російські підводні човни порушили шведські кордони

Стокгольм. — У вівторок, 22-го вересня, прем'єр-міністер Швеції Карл Більдт виступив зі звинуваченням на адресу Росії, заявивши, що російські підводні човни знову порушили територіяльні води Швеції.

Інцидент стався минулого тижня в Балтійському морі, за 100 кілометрів на південь від Стокгольму. Виявлений невідомий підводний човен не відповідав на запити шведської воєнно-морської служби. Після декількох попереджень човен обстріляно. Які він мав вислідки — про це не повідомляється, однак виглядає, що човен зумів втекти. Це вперше шведська сторона відважилася застосувати силу проти чужинецького підводного човна, якого шведські воєнні спеціялісти ідентифікували як російський. Як зазначив прем'єр-міністер Швеції, „ряд ознак засвідчують, що ми маємо до діла з продовженням старої політики". Декілька років тому, в цьому ж місці, шведи зафіксували вторгнення російського підводного човна в їхні територіяльні води. Тоді представники Росії відмовилися відповісти на зголошення Швецією протест.

Швеція сподівалася, що розпад Совєтського Союзу покладе край систематичним порушенням її морських кордонів, однак цього не сталося. Міністер оборони Швеції Андерс Бйорк у травні цього року, після двох випадків порушення протягом одного місяця, висловив припущення, що окремі частини російських збройних сил можуть діяти без узгодження своїх плянів з президентом Борісом Єльциним.

Шведський прем'єр висловив надію, що конфліктну ситуацію вдасться розв'язати дипломатичним шляхом.

Шведський прем'єр сказав, що уряд ще не вирішив, чи варто виступати з офіційним протестом проти дій російських підводних човнів. Відомо, що в цьому році шведи надіслали Москві ноту протесту у зв'язку з тим, що у стінах шведської амбасади в Санкт Петербурзі було виявлено підслухувальні прилади, але Москва ніяк не зареагувала на звинувачення шведської сторони.

„Дуже соромно було стояти біля могили Лесі Українки..."

Київ, Україна. — Київська газета „Культура і Життя" помістила у числі з 8-го серпня ц.р. коротку, але багатомовну, інформацію Олександра Балабка, який, в гурті з кількома іншими особами відвідав 1-го серпня могилу Лесі Українки в Києві.

Тому, що ця інформація не може не зворушити кожного — тих, що були і тих, що не були біля могили Л. Українки, поміщуємо інформацію згаданого автора без змін. Він пише:

„Їдучи до цвинтаря на трамваї, я сподівався побачити біля входу чималий гурт людей. Адже про день пам'яті Лесі Українки і наша газета повідомляла, і „Вечірка". Комітет Захисту Українського Православ'я та Спілка Письменників України, здавалося б, зробила все, аби в день 79-их роковин від дня смерти поетеси гідно пошанувати велику доньку українського народу. Але чи то не звик наш люд до таких акцій, як Панахида, чи апатія охопила нас настільки, що навіть ім'я Лесі не заторкує отих найніжніших струн у серцях, але на кладовище прийшло всього-навсього кілька десятків чоловік.

...Оповита стрічками ікона Матери Божої біля скромненького погруддя; квіти, свічки на могилі та в руках людей. Співає церковний хор з трьома священиками на чолі... А потім — короткі виступи. Говорили про незборниму, мужню Лесю, деклямували її вірші і поезії про неї Олекса Ющенко, Василь Юхимович, професор Рудницький з діяспори... Двійко дівчаток у національних строях чудово прочитали Лесині „Вишеньки-черешеньки". А коли, немов Лукашова сопілка, задзвеніла-заплакала флейта в руках молодого музиканта М. Білаша, все стихло навкруги. Не шелеснуло віття, навіть змовкли надокучливі трамваї поряд, тільки — мелодія...

І подумалося: а може й добре, що все це відбувалося в такій камерній, небагатолюдній обстановці? Бо сотням, а тим більше — тисячам людей, тут було б просто ніде розміститися, настільки важко підступити до могили, настільки вона „затиснута" іншими. А відтого, що цю акцію проігнорували і запрошені колеґи-телевізійники, і багато представників видань; що ніяк не спромогуться спиляти сухе дерево, яке може впасти і зруйнувати усипальницю; що немає фондів навіть на пофарбування огорожі — нам, прийшлим, було соромно. За державу, за владу та й за громаду... Правда, ми наскидали чимало купонів до трилітрової банки, що стояла коло могили (хоча б на ремонт огорожі). Але хіба ці гроші зарадять?

Гірко до болю писати про все це. Невже ми так збайдужіли, невже нас нині окрім нарікань на малу зарплату і дорожнечу вже нічого не хвилює? Соромно..." — пише в кінці своєї інформації О. Балабко.

РОСІЇ ЗАГРОЖУЄ ФІНАНСОВА КРИЗА

Москва. — У вівторок, 22-го вересня, рубель на московській валютній біржі впав до рекордово низького рівня: за один доляр тут давали 241 рубель. Ще тиждень тому вартість доляра становила 205.5 рубля.

У вівторок на цій же біржі досягнуто ще одного рекорду: за один день було продано 68. міл. дол.

Російський прем'єр Єгор Гайдар, виступаючи перед законодавцями, звинуватив у черговому знеціненні рубля Центральний російський банк, який кинув в обіг чергову порцію незабезпеченої грошової маси.

Ряд економістів, коментуючи ситуацію на біржі, висловлюють думку, що нове зниження курсу рубля викликане рішенням президента Бориса Єльцина звільнити ціни на енергоносії.

Представник Центрального банку Росії Владімір Смірнов висунув третю версію щодо катастрофічного знецінення російської валюти. На його думку, в Росію наплив потік рублів, що вийшли зі вжитку у деяких колишніх совєтських республіках. Він поклав вину на російський уряд, який не випрацював ефективних способів протидії. Від рубля як платного засобу вже відмовилися Естонія, Латвія і Азербайджан. Відбувається обмеження обігу російської валюти в Україні, Литві і Таджикистані.

У СВІТІ

ВИПАДКИ ЗАХВОРЮВАННЯ холерою зареєстровано в марокканському місті Мекнесі. З 29 осіб, в яких у шпиталі виявлено цей вірус, четверо вже вмерли. Причиною виникнення вірусу холери є бруд і харчові відпади в публічних місцях.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОНСУЛЯТ відкрито у Владивостоці, цьому портовому російському місті на березі Тихого океану. Під звуки оркестри американської військово-морської фльоти піднято на щоглі будинку колишнього політичного навчального закладу районової Комуністичної партії, американський прапор, де міститиметься американський консулят до часу побудови нового будинку. Владивосток, де була база тихоокеанської військово-морської фльоти СССР, був від 1948 року закритим містом, куди чужинцям вступ був заборонений. Відкрито його щойно 1-го січня, як частину програми доступу заграничним капіталовкладникам для розвитку економіки Росії. Це тільки третє з черги місто в Росії, де ЗСА мають свої офіційні представництва, після Москви та Санкт Петербургу. Консулом у Владивостоці буде перший секретар американської амбасади в Москві Рендалл Лекок, який буде також відповідальним за далекосхідні території, включно з Хабаровськом, Сахаліном, Магаданом, Якутією та Амуром.

СИРІЙСЬКА ГАЗЕТА „Тішрін" звинуватила Ізраїль у тому, що він навмисне перебільшує успіхи, досягнуті в переговорах між двома країнами, щоб пересварити арабський світ і загальмувати діялог напередодні президентських виборів у ЗСА. Газета підкреслює, що певний прогрес на близькосхідних переговорах став можливий завдяки добрій волі арабів, однак вони, як відомо, домагаються всебічної угоди, в тому числі радикального вирішення палестинського питання. Сепаратна ж угода між Ізраїлем і Сирією взагалі вирішити не може.

МІНІСТЕР ФІНАНСІВ Китаю Лю Чжунлі заявив в інтерв'ю для газети „Чжунго жібао", що „коли країна й надалі переживатиме брак грошей, її економіка під тиском інфляційних процесів зійде з колії". Чжунлі повідомив, що тепер зовнішній борг Китаю дійшов до 60 міл. дол., а внутрішній — до 23 біл. дол. Близька фінансова криза може поставити під загрозу розвиток країни в цілому. Провідні китайські економісти радять для зменшення дефіциту і акумулювання фінансових ресурсів створити загальнонаціональний ринок цінних паперів і поступово зліквідувати 90-більйонові дотації для нерентабельних підприємств державного сектора.

КОЛИШНІЙ ПРЕЗИДЕНТ Чехо-Словаччини Вацлав Гавел заявив, що має намір висунути свою кандидатуру на пост президента Чехії — після того, як федерація розділиться на дві самостійні держави. „Однак я не хочу бути церемоніяльною фігурою. Якщо в обов'язки президента буде входити тільки покладання вінків, — така посада не для мене", — сказав Гавел. Спостерігачі передбачають, що теперішній прем'єр-міністер Чехії Вацлав Клявс, який в останні роки набув такої ж популярности, як і Гавел, підтримає кандидатуру Гавела в президенти.

РЕСПУБЛІКА БОСНІЯ і Герцеговина вступила до Всесвітньої організації охорони здоров'я. Уряд заявив про свою безумовну згоду зі статутом цієї авторитетної міжнародної організації. З входом Боснії і Герцеговини кількість членів цієї організації збільшилася до 181.

ПЕРУАНСЬКІ ПОЛІЦІЯНТИ, котрі брали участь в арешті лідера марксистсько-маоїстської екстремістської організації „Сяюча стежка" Абімаеля Ґузмана, відмовилися від нагороди 1 міл. дол., що їм належалася за успішну операцію. Шеф поліційного антитерористичного формування ген. Антоніо Відаль заявив, що ці гроші підуть на придбання потрібної електронічної апаратури, засобів зв'язку, пристроїв для нічного бачення, авт та інших службових потреб поліції. Вмілі дії, що дозволили протягом одного тижня арештувати 200 керівників „Сяючої стежки", значно підвищили авторитет перуанської поліції серед населення країни.

У ВІВТОРОК, 22-ГО ВЕРЕСНЯ, в Баку, столиці Азербайджану, відкрито новий університет „Газар", в якому, починаючи від другого року, викладання усіх предметів, незалежно від факультету, буде вестися на англійській мові за методами і програмами кращих університетів З'єднаних Стейтів та інших західних країн. Кошти навчання в „Газарі" — 40,000 рублів річно. Для особливо обдарованих студентів воно буде безкоштовним.

ПЕНТАҐОН ОБВИНУВАЧУЄ РОСІЮ ЗА ПРОДАЖ ПІДВОДНИХ ЧОВНІВ ІРАНОВІ

Вашінгтон. — Майкл Р. Ґордон, співробітник щоденника „Ню Йорк Таймс" пише у числі газети з 24-го вересня, спираючись очевидно на достовірні інформації Пентагону, що Росія продає дизельні підводні човни Іранові, не зважаючи на протести Вашінгтону. Перший підводний човен буде переданий Іранові незабаром, заявив представник Пентагону кореспондентам.

Продаж підводних човнів Іранові турбує керівників Департаменту оборони і адміралів воєнної фльоти у Середземному морі, які побоюються, що ця мусулманська країна вороже наставлена до усіх демократичних країн, зокрема Америки, може у відповідному часі використати російські кораблі, підводні човни, літаки і іншу зброю, яку Москва продає країнам на Близькому Сході за валюту і гроші, проти фльоти ЗСА і кораблів в Арабському морі, які скупчуються там за оливою в портах Савдійської Арабії та інших країн.

Представники Пентагону заявляють, що Росія вже продала два підводних човни для Ірану, але переговори про продаж додаткових човнів відбуваються на амбасадорському рівні в Москві і Теграні. Іран буде першою країною на Близькому Сході, який розпоряджатиме модерно випосаженими, правда, не атомовою зброєю, кораблями. У раніших війнах, наприклад Ірану з Іраком, підводні човни були відсутні з обох сторін. В противному випадку жертви в людях і матеріялі були б ще більшими.

Пентагонівські спеціялісти кажуть, що один такий підводний човен, випосажений ракетами, торпедами й іншою нищівною зброєю, коштує приблизно 250 міл. долярів. Вашінгтон розуміє, що Росія потребує закордонної валюти для відбудови своєї економіки, але продаж великої кількости модерної зброї для Ірану може захитати баланс сил на Близькому Сході і спровокувати нову війну з участю інших країн світу, — кажуть вашінгтонські офіційні особи.

Раніше Росія продала Іранові два тузини бомбовиків типу СЮ-24 і велику кількість запасових частин для літаків, які під час війни Іраку з альянтськими військами перелетіли на іранську територію. На початку цього місяця Росія погодилася продати Іранові два атомові реактори силою 440 меґаватів кажучи, що реактори працюватимуть для мирних цілей.

Норман Полмар, спеціяліст воєнної морської фльоти заявив, що з поведінки росіян виглядає, що вони є готові продати всю запасову зброю, літаки, кораблі тощо за тверду валюту, частина якої іде на поправку економіки, а частина у приватні кишені партократії і воєнних адміралів і генералів, які є фактичними керівниками теперішньої Росії. Очевидно, Уряд президента Джорджа Букша формально звернувся до Бориса Єльцина не продовжувати політики розпродажу, але з Москви відповіли, що мовляв, згода на продаж підводних човнів для Ірану наступила раніше.

Військова розвідка і політичні спостерігачі кажуть, що не зважаючи на заспокоєння росіян, з балтійського порту в Ризі випливають все свіжі й свіжі партії кораблів і підводних човнів в напрямі Середземного моря. За ними слідкують американські розвідчі літаки, які підтвердили, що кораблі причалюють до іранських портів. Перед тим Росія продала 12 підводних човнів для Індії, Альжиру, Румунії і Польщі. Вони випосажені модерними торпедами та ракетами меншого калібру.

Вашінгтон покищо багато не говорить про ці „трансакції" з огляду на президентські вибори. Але незалежним цим „гандлем" у Вашінгтоні існує.

В АМЕРИЦІ

У ВАШІНҐТОНІ НА запрошення американського Інформаційного агентства перебувала мінітер культури України Лариса Хоролець. Вона зустрічалася з керівниками згаданого агентства і обговорювала перспективи розвитку українсько-американських зв'язків в галузі культури, а також про можливості відкриття в Америці Українського Культурного Центру.

РОБЕРТ СТРАВС, американський амбасадор в Москві, минулого понеділка підтвердив поголоски, що він залишить свій амбасадорський пост після президентських виборів. Р. Стравс став амбасадором ЗСА ще перед славнозвісним путчом у серпні 1991 року. Він був свідком розпаду СССР, як і того факту, що на щоглі Кремля замінено червоний прапор СССР на трикольоровий прапор Росії. Говорячи про свій скорий відхід з посади американського амбасадора в Москві, Р. Стравс заявив, що буде більш корисним для Росії, перебуваючи у Вашінґтоні, де буде настоювати, щоби Конгрес якнайскорше схвалив фінансову допомогу Росії.

ДОРАДНИКОМ ПРЕЗИДЕНТА Вірменії Левона Тер-Петросяна став 47-літній американець вірменського походження Никол Шахгалдян, по званні політичний науковець. Він уродженець Теграну, в 1979 році закінчив Колюмбійський університет у Ню Йорку. Осягнув докторат, а спеціялізувався в ділянці історії, політики та економіки країн Середнього Сходу. Він автор цілого ряду книжок і статтей з цих ділянок. Маючи за собою практику науковця і педагога був дорадником вищих урядових чинників ЗСА. Крім нього іншим представником вірменської діяспори є історик Жірайр Діпарітян.

ЗІЗНАЮЧИ ПЕРЕД сенатською комісією, колишній секретар Державного департаменту Генрі А. Кіссінджер категорично заперечив поголоски про те, що будь-хто з Уряду президента Ричарда Ніксона свідомо залишив американських військовополонених у В'єтнамі та Ляосі у 1973 році, коли американські війська відступали з В'єтнаму. Г. Кіссінджер також відкинув натяки про те, що будучи в клопотах з приводу вотерґейтської афери, Уряд тодішнього президента Р. Ніксона зробив політичне рішення залишити недокінчені справи в'єтнамської відступу.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінґтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Postmaster: Send address changes to "Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00

Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00

Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Референдум у Франції: за єдність Европи

У минулу неділю 20-го вересня ц. р. відбувся у Франції всенародний референдум у справі єдности Европи. Пригадуємо, що у грудні минулого року репрезентанти 12-ти членських держав Европейської економічної спільноти підписали договір про закріплення взаємин членів цієї Спільноти, включно із заведенням однієї спільної валюти з одним центральним банком. Відомо було, що президент Франції Франсуа Міттеран, соціял-демократ заявився був за творення „европейської армії", але був проти спільної валюти й одного для всіх центрального банку. Вислід референдуму всіх здивував: 51 відсоток всіх голосів — за і 49 відсотків — проти. Єдиний німецький канцлер Гельмут Коль висловив своє недвозначне вдоволення. Міттеран висловив тільки вдоволення, що минулися дні історичного вирішення. Британський прем'єр Джан Мейджор стурбований, бо його Консервативна партія рішуче відкидає цей „договір єдности" і тепер, після оцього французького референдуму, будуть відбуватися у британській палаті громад бурхливі дебати. Президент Буш заявив дипломатично, що він завжди був за єдністю европейських країн.

Коли йдеться про вибір однієї особи, то за демократичним принципом — один голос більшости вистачає для перемоги. Але тут ідеться про докорінну перебудову економічної системи 12-ти країн Західньої і Центральної Европи і тому не можна вважати вислід референдуму у Франції за остаточне вирішення такої єдности, як воно було схоплене у минулогрудневому договорі. Проблему єдности Европи, як її зформульовано оцей договір, ускладнює заколот у демократичному фінансовому світі, який настав після несподіваної підвишки відсоткової стопи німецьким державним банком на 10 відсотків. Німеччина, недавно найбагатша країна у світі поруч із Японією, перестала нею бути, коли після упадку берлінського муру прийшло з'єднання двох частин поділеної у Потсдамському договорі Веймарської Республіки, як називано тоді Німецьку Федеративну Республіку. Канцлер Гельмут Коль мусів заплатити сотні мільйонів дол. формально на будову домів для 300,000 совєтських вояків, які перебували (і ще далі там перебувають у Східній Німеччині, — фактично ради отримання згоди від СССР на з'єднання Німеччини. Приєднання 16-ти мільйонів німців з-під російського комуністичного верховодства — це був для всіх німців національний тріюмф. Але у практиці, Західня Німеччина мусила і далі мусить фінансувати процес переставлення контрольованої економічної системи у Східній Німеччині на вільний ринок, який панує у західній, тепер з'єднаній частині.

Практично, це значить підтримувати грошово сотні тисяч безробітних, перешколювати робітників тамошніх фабрик та все ще утримувати масу совєтського війська, якого Москва не відкликає, щоб не мати ще більшого клопоту, як його має. Тому німецький державний банк підніс відсоткову стопу, щоб збільшити стан своєї готівки — масовим напливом нових, крайових і закордонних вкладчиків, приманених кращим гоноруванням ощадностей. Стривожилися не тільки біржі у Лондоні, Женеві й Римі, але й у Ню Йорку та в Токіо. Наспіх зорганізовано надзвичайну конференцію міністрів фінансів „великої сімки" у Вашінґтоні, де пішов натиск на німецького міністра — зредукувати проголошену підвишку. Але „ближча сорочка до тіла як кожух" і Німеччина виправдує свою егоїстичну фінансову політику скрутою, у якій опинилася.

У цій ситуації просто смішно думати, що можна би приступати до творення однієї спільної валюти з одним центральним банком для 12-ти держав. Вислід референдуму у Франції виявив тільки, що народи Західньої і Центральної Европи поділені у підході до такої радикальної єдности.

† О. Т.

ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНІ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

II

Упадок гетьмана Самойловича збільшив контроль Москви над Україною; під час так званої коломацької ради в 1687 році під сильним контролем російських військ під командою Голіцина Мазепа був обраний гетьманом; тут і затвердили нові „коломацькі статті" — новий договір України з Росією, який ще більше обмежував гетьманську владу ніж договір Хмельницького в Переяславі. Мазепа здавав собі справу, що Україна під контролем Москви, яка не тільки не допускає її до зв'язків з іншими державами, але й контролює внутрішню політику гетьманів. Та його головна ідея, що її він вивчив і в гетьмана Дорошенка і в гетьмана Самойловича — ідея державности і соборности жили у ньому все його життя і були провідними для нього в його державно-політичній і культурній діяльності; їх залишив він майбутнім поколінням, відомих і досьогодні під назвою „мазепинство".

Для біографії треба додати, що ще будучи в Чигирині у гетьмана Дорошенка, Іван Мазепа одружився в Корсуні з вдовою Ганною Фридрикевич, донькою Білоцерківського полковника Семена Половця. Її перший чоловік був Самійло Фридрикевич, полковник польської служби, який перейшов на козацький бік, і з першого подружжя в неї був син Криштоф Фридрикевич, сотник Седнівський, і донька, яка була за сином Білоцерківського полковника Михайла Громики. Мазепа добре розумів політичне становище України і тому намагався вести політику в рамках Переяславського договору, хоч сама ідея об'єднати всі землі під одною козацькою булавою була і залишилась його ціллю. Деякі закидають Мазепі, що він тісно співпрацював з царем. Правда, він брав участь у всіх трьох наступах Росії на Крим, в яких була стотисячна армія під командою Голіцина та 50-тисячна армія козаків під проводом Мазепи, мав великі воєнні успіхи. Та можна зрозуміти, що ці походи вважав наш гетьман визволенням українських земель з-під панування Туреччини в надії, що вони стануть частиною великої соборної України. Цю ідею підтримували акції Білоцерківського полковника, керівника Правобережної козаччини, Семена Палія, який не тільки вів боротьбу спільно з лівобережним козацтвом проти Туреччини і Криму, але зосередив свою головну увагу на визволенні Правобережної Наддніпрянщини з-під польської влади й об'єднання Правобережжя з Гетьманщиною.

Головна нагода для об'єднання усієї України прийшла з походом молодого, бо всього 26-літнього Карла XII проти коаліції Росії, Данії і Саксонії; він розбив Данію, нагнав польського короля Августа Другого, що був теж курфюрстом Саксонії, та пішов на Росію. Мазепа мав зв'язки з Карлом, спершу через польського короля Лєщинського, а далі і безпосередні, що потім були оформлені в шведсько-український союз. Згодом до того союзу приєднались запорозькі козаки під проводом кошового Костя Гордієнка, який постійно вороже ставився до Москви. Та тим разом Карло XII не обрахував усіх можливостей і велика битва під Полтавою дала перемогу Москві. Ця битва вважається однією з десяти битв, які рішили про долю народів Европи. Шведський король і наш гетьман знайшли захист у Туреччині, де в кілька місяців після полтавської битви старий гетьман помер. Вже після смерти гетьмана Карло підписав новий союз з новим гетьманом Пилипом Орликом. Але це вже було пізно. Козацька старшина, яка за гетьманування Мазепи сильно консолідувалася, радше пильнувала своїх титулів і посілостей, які признавала Москва. Цар Петро не тільки високо оцінював Мазепу, але намагався за всяку ціну від Туреччини видати його тіло, пропонуючи аж 300,000 талярів; це одна четверта бюджету Росії в той час. Та Туреччина цього не зробила. Тіло Мазепи було поховане спершу у Варниці, а потім перенесене до монастиря в Галаці; могила гетьмана була знищена, не без помочі царських маніпуляцій.

Гетьман Іван Мазепа не тільки підготовляв військові заходи для визволення і об'єднання України в одній гетьманській державі, маневруючи в усіх дипломатичних акціях, щоб використати відповідну нагоду, він високо підніс господарський стан Гетьманщини, виростив провідну верству старшин, які — на жаль — не стали у критичну хвилину по його боці, підніс шкільництво, замінивши Києво Могилянську Колегію до рівня Академії. Його таланти оцінили чужинці, він був надхненням світової слави письменників і мистців (Д. Байрон, Ф. Вольтер, К. Рилєєв, А. Пушкін, Ю. Словацький, Б. Залеський, і багатьох інших, з наших письменників маємо твори Л. Старицької, Черняхівської, чи теж і В. Сосюри. Музичні твори писали на тему Мазепи і Ф. Ліст, П. Чайковський, його портрети відтворили Тарас Шевченко, І. Репін, О. Верне, О. Архипенко, В. Масютин і інші.

Російська імперія не тільки заборонила будь-яку згадку про Мазепу, виклинала його у своїх церквах, хотіла стерти з історії ім'я великого гетьмана теж у час нової большевицької імперії, для якої цар Петро визначався божеством. Та пам'ять про великого гетьмана не пропала. Від відважного виступу поета Сосюри за п'ятдесят років гетьман Іван Мазепа повертається тріюмфально до нас, до України, до нашої історії, як великий державний муж і провідник. Уже почала працювати висока школа, що їй таку увагу присвятив Мазепа, та з його іменем у назві Києво Могилянська Мазепинська Академія. Скоро стануть пам'ятники на пошану нашого гетьмана (Наполеон теж не виграв останньої битви, але його ім'я у великій пошані у французів) — то ж ім'ям Мазепи треба назвати найкращі вулиці у містах України, поставити йому імпозантні пам'ятники, не тільки у Києві, але і Полтаві і Батурині. Бо це одна з найзамітніших постатей у нашій історії, який виплекав і проводив у життя головну ідею, головну ціль народу — збудувати самостійну і соборну державу — Україну. Не дармо назвала його історія: Ілюстріссімус домінус Мазепа.

Нове видання „Поширеного катехизиса"

Через 45 років після появи першого видання „Поширеного катехизиса Православної Церкви Христової" ця книжка вийшла другом новим виданням у Видавництві „Воскресіння".

Владика Михаїл, Архиєпископ Торонто і східньої Канади, а потім Митрополит Вінніпеґу і всієї Канади, написав свій підручник православної віри в Німеччині у перший повоєнний рік. Тисячі православних українців, серед них багато дітей і молоді, опинились у наслідок війни у таборах переміщених осіб, де духовною опікою над ними зайнялась Українська Автокефальна Православна Церква. Книжка про Бога, віру і Церкву була крайнє необхідною для мас втікачів з рідної землі, велика більшість з яких вперше дістала можливість ходити до церкви після довголітньої атеїстичної влади. Архиєпископ Михаїл, людина глибоко побожна, проникливий знавець Святого письма, відгукнувся на цю потребу і написав свій „Поширений катихизм" в надзвичайно короткому часі. 1947 року книжка побачила світ в Мюнхені. Вона була стандартним підручником православної віри у таборових школах, нею користувались студенти мюнхенської Богословсько-Педагогічної Академії УАПЦ.

Перше видання „Поширеного катехизиса" вже давно розійшлось і являє собою бібліографічний раритет. Але духовне відродження України після повалення безбожної комуністичної влади створило нову невідкладну потребу в підручнику православної віри. Про таку книжку просять у численних листах православні українці, особливо діти і молодь. Ідучи назустріч їхнім проханням, Видавництво „Воскресіння" перевидало „Поширений катехизис" Митрополита Михаїла новим виданням. З огляду на те, що перше видання друкувалось в поспіху і некваліфікованими друкарями, в ньому було допущено багато помилок. Редактори нового видання ґрунтовно перевірили текст, порівнюючи його з оригіналом, усунули всі помилки та ввели новий розподіл на розділи.

Книжка складається з дев'ятьох розділів, які включають основні знання про Бога, віру і Церкву. Кожне твердження автора обґрунтоване Святим письмом і Святим переданням, що особливо важливо в теперішній час в Україні, куди хвилею ринули проповідники найрізноманітніших неправославних віровизнань, намагаючись навернути звільнених з духовної темряви людей на свою віру. „Поширений катехизис" Митрополита Михаїла буде міцною зброєю в руках православних священиків, учителів недільних шкіл, джерелом пізнання Бога та Віри Христової для віруючих кожного віку в Україні і в діяспорі.

Друге видання „Поширеного катехизиса" має 176 сторінок. Художнє оформлення виконала Ірина Заруба з Києва. Книжка з'явилась завдяки щедрій пожертві Люби Левицької, що присвятила її пам'яті свого батька, о. протопресвітера Володимира Левицького, і в пошану своєї матері Галини Левицької.

Книжка коштує 8 дол. Її можна придбати, надіславши замовлення на адресу: Resurrection Press, P. O. Box 168, Kensington, Md. 20895.

Микола Мушинка

ЧЕРГОВА КНИЖКА МУЗЕЮ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Ще кілька місяців тому існування Музею Української Культури у Свиднику (Чехо-Словаччина) було під знаком питання. Міністер культури Словаччини видав постанову, згідно з якою Музей Української Культури втратив характер національного музею і став „міжнародним" музеєм районового значення. Проти такого рішення піднялася неочікувана хвиля протестів не лише в пресі Пряшівщини, але й далеко за її межами. Про дискримінаційне рішення словацького міністра культури писала і „Свобода". Дісталось це питання і на повістку дня дипломатичних переговорів між урядами України і Словаччини. Врешті-решт рішення про зміну назви і профілю Музею Української Культури було відкликано і він продовжує і надалі успішно працювати. Свідченням цього є і остання (17-ий) том його наукового збірника, який щойно вийшов з друку. Науковий збірник Музею Української Культури у Свиднику, упорядник М. Сополига, Пряшів, 1991 р. 400 стор.

Своїм рівнем 17-ий том анітрохи не поступається від попередніх випусків цього капітального видання, що у 21 книжці охоплює 10,694 сторінок друку.

Остання 400-сторінкова книжка відкривається ґрунтовною розвідкою директора музею й упорядника збірника М. Сополиги про 35-річний шлях цього єдиного українського музею в Чехо-Словаччині, який в сучасності нараховує майже 60,000 експонатів, а головна експозиція якого займає 1,700 кв. метрів виставочної площі (без галереї, що має 12 кімнат і скансену на 20 гектарах землі).

Дальших 150 сторінок збірника займає четверта частина монографії Михайла Лучкая (1789—1843) „Історія карпатських русинів", яка понад 150 років пролежала в рукописі (перші три частини публіковано в попередніх випусках збірника). І на цей раз поряд з оригінальним латинським текстом подано український переклад М. Ороса. Четверта частина охоплює, головним чином, історію Церкви на Закарпатті XVI—XVIII сторіч, перш за все, складний шлях запровадження унії. Знаходимо тут детальний життєпис єпископів Мануїла Ольшавського та Івана Брадача і опис їхньої боротьби за збереження руського національного характеру Греко-Католицької Церкви.

В розділі „Етнографія" опубліковано дві праці. М. Гиряк розглядає процес вирощування конопії та виробництво домотканного полотна в с. Руське, а С. Гостиняк публікує новознайдений щоденник першої етнографічної експедиції в українські села Пряшівщини влітку 1948 року.

Дві праці містить і розділ „Мовознавство". М. Дуйчак пише про назви українських сіл Східної Словаччини з основами „Вільха", „білий" та групою „дл" З. Ганудель піддала мовний аналізі повість Ф. Лазорика „Роздуми і співи".

Шістьома працями в збірнику представлено літературознавство. Є тут теоретична розвідка про чотиристоповий вірш в словацькій, російській та українській поезії (Ф. Штравса), цікаве листування Юрка Боролича з Борисом Харчуком (С. Гостиняк), аналіза всіх досі відомих легенд та художніх творів про загадкового князя Лаборця вбитого мадярами в XI сторіччі (Ю. Панько), огляд поетичної творчости найвизначнішого сучасного українського поета на Пря-

(Закінчення на стор. 3)

Анатолій Кульчицький,

Клич душі

Першій річниці незалежности України присвячується

Коли душа від болю затріпоче
І обійме її тривожний щем,
Згадаю чорнобриві ночі
І юність, купану дощем.

Приспів:
З віків далеких гомін знову лине
Козацьку славу стверджує земля...
Дзвенить, дзвенить у серці України
Та пісня, що надію окриля.

Коли в душі любов співа до згину,
Її дарую людям, як весну...
Тебе, кохана Україно,
До серця в пісні пригорну.

Приспів:

Не забувай поріг своєї неньки,
Священної землі не забувай.
Бентежне слово Симоненка
Носи в душі і пам'ятай.

Приспів:

(„Громадська Думка", Вінніпеґ)

Д-р Омелян Бей

СТРИЙ 1992: З ПРИКРАСАМИ І БЕЗ ПРИКРАС

І

На місто народження можна дивитись під трьома аспектами: а) оптимістичним, очима юного Шевченка, б) негативним, заперечуючи будь-які набутки і в) прагматичним, оцінюючи рівномірно як набутки, так і недоліки. Як уродженець Стрия і ґрадуант його гімназії 1944 року спробую подати мої обсервації у прагматичному тоні. Ще в часи гімназії в мене наростились крайознавчі знання, а побачене тоді досить солідно закарбувалося у пам'яті. При найменуванні вулиць, що їх я бачив, подаватиму переднвоєнну назву, а в дужках, сучасну.

Якщо колишній житель Стрия приїжджає до нього після 40—50 літньої розлуки — в нього може бути розчарування. Цього року я вдруге відвідав Стрий. Перший раз я був у 1974 році, але часи були не ті. Моя свобода руху була обмежена присутністю офіційного шофера, що мав завдання слідкувати за нами — дружиною, двома синами і мною.

Цього літа у Львові довелось почути розчарування від побаченого по містах України. Один знайомий по-щирому запитував: „Невже були такі вузькі вулиці в Бережанах? Невже такі низенькі хатки?" Так, такими вони були і такими залишилися. У ЗСА живемо, іншими вимірами: широкі вулиці, обширні площі, висотні будинки. І простір не той. Колись дорога зі Стрия до Львова здавалась одноденним підприємством. А нині всього — 1.5 год. досить доброю асфальтною дорогою, частина якої є в чотири смуги. Плянують збудувати чотирисмужну автостраду аж до мадярської границі.

Колись у нас мовили скільки большевики знищили. Ми звичайно не добачували скільки вони збудували, а скільки залишили. А залишили вони чимало дрантя, яке треба було ліквідувати ще задово до Другої світової війни.

Якщо відвідувач,ідучи автом, хоче відтворити передвоєнний вигляд міста — успіхи мізерні. Ідучи, буцімто, за лінією поширення „благоустрою" міста, совєтська влада спотворила не лише центр міста, а й його околиці. Уявіть собі читачу, що на площу в 4 кв. км висадили біля 13,000 дерев і десь біля 20,000 різних кущів. Отож, Стрий виглядає немов лісовий масив, який нашпікували одноповерховими (партеровими), двоповерховими, а вже рідше багатоповерховими, трухлявими будовами XVIII—XIX сторіччя. Крім них, немов якісь опудала, що зяють порожнечею вікон і лоджій, стоять казарми брежнєвського типу. Прирівнюючи ті казарми до критикованих нами будівель сталінського „неокласицизму" — останні видаються мистецтвом.

Багато дечого змінилося накраще. Двоколійна електрична залізниця протягнута аж до Мукачева. Багато нових підприємств, яких там не було: вагоноремонтний завод, складальні цехи, деревообробні заводи, швейна фабрика, фабрика обуви, фабрика скла та ряд інших. З міста, що мало 35,000 населення у 1939 році, Стрий нараховує вже 62,000. По місті курсують міські автобуси. Протягнуто електрику на його околиці, водогін є у більшості квартир, кількість телефонів і автомашин значно зросла. Наприклад автомашин в Україні є біля 80 на 1,000 осіб (560 у ЗСА). Три будки на залізничних переходах замінили на автоматизовані. На „Ланському" шляху перехід через залізницю замінили віадуком Біля 80—90 відс. вулиць заасфальтовані, а коло 75 відс. має цементові тротуари.

Минувши отой віадук на Ланах, в'їздимо на передмістя Стрия. Назустріч оті самі хатки, які були там до війни. Я навіть завважив рештки хатки Покинського, що в 1930 роках дискутував з моїм дідом-поляком як Гітлер буде „будувати" Україну. А ззаду за тими хатками, немов у їх прогоні, — висотні казарми. І так по обидва боки вул. Лани Долішні (Львівська). З трудністю догледів я віллу о. Ліщинського, що стоїть на Ланському роздоріжжі. На трикутнику коло Ланської церкви, знову відновили хрест, поставлений там у 1848 році на пам'ятку скасування панщини. Коротенькy вулицю Широку нарекли чи не іменем Митрополита Шептицького. І так, такою пущею починаєте в'їздити в місто. Приблизно від Бічної Конажевського (Лермонтова) стає видним, що ми вже у місті. І коли де-не-де дерева розступаються, завважуєте будівлі. Мені так і не вдалось помітити чи стоїть ще вілла Борака, досить показна на 1930 роки будова. Зі старого цвинтаря зробили добре обладнаний сквер.

Оця лісова просторінь не полишає і колись „безлісні" вулиці Потоцького, Черкецького, Грунвальдську, навіть вузеньку вул. Фрідмана з боку Повітового Староства і її обсадили. Навпроти Староства (вул. Третього Мая—Шевченка) стояла досить показна будова Окружного суду, де працював мій батько. Суд згорів літом 1944 року, а сучасна будова набагато змінена і втратила колишній чар Бідермаєрського стилю. Від вул. Сєнкевича (І. Франка), що південніше центральної площі, ви знову потрапляєте у гущу, і так до самого моста на дрогобицькій трасі.

Хоч Стрий сильно індустріялізоване місто, оця маса дерев значно сповільнила тиск занечищення повітря. Але щоб побачити, яка це будівля чи назва вулиці, вам треба висісти з авта і пройтись тротуаром, що його вік викрутив у неймовірні боки. В деяких місцях „самоливні" дерева вивергли тротуар і потрощили ями. Не маю нічого проти бідної деревини, але для неї потрібно господаря. Стрий, як і інші міста України, виглядає як господарство передвоєнних польських поміщиків, що програвовували гроші у Біяріці, а господаркою завідували мазурські зайди.

Аджe, коли дерева досягли вже до третього поверху, їх треба оформити, або замінити новими. Взагалі, на Україні існує якийсь дивовижний „самоплив": і не лише у випадку дерев, а і на базарі чи коли їдете автом, нарушивши правила їзди, ви, якщо належите до управлінців, можете легко викрутитись сіном. В іншому випадку, платите хабар, і ваш „рекорд" чистий.

Закінчення буде.

У ВІВТОРОК, 22-ГО ВЕРЕСНЯ, в Мюнхені, Німеччина відкрилася виставка „Чорнобиль. Факти і документи". Її підготував Музей Історії Києва. Виставка триватиме до 5-го жовтня. У відкритті брав участь представник Президента України у Києві Іван Салій, який перебуває у Мюнхені на запрошення посадника.

ПОНАД ДВА МІСЯЦІ після того, коли він заявив, що не буде кандидувати у президентських виборах Росс Перо сказав, що може він міняє свою думку. Виступаючи на телевізії, Р. Перо у вівторок, 22-го вересня, сказав, що він застановляється над відновленням своєї кандидатури у змаганнях за Білий Дім і підкреслив, що його заява у липні про вихід із передвиборчої кампанії була помилкою. Політичні аналітики уважають його за не надто поважного кандидата, але такого, який може пошкодити у надходячих виборах обидвом кандидатам.

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, ВІЛЬНА УКРАЇНО!

Під таким привітом- гаслом українці стейту Мариленд радісно і соборно відзначили перші роковини проголошення незалежности України. Відсвяткували гідно, призначаючи дохід з святочного бенкету на Фонд українських амбасад, як теж і провели успішну збірку фондів на ту ціль.

Святкування організували спільно місцеві відділи УККА і УАКР при співпраці і підтримці місцевих церков і організацій. Святкування ці, а саме Молебень в намірені України та святочний бенкет, відбулися в неділю, 30-го серпня. Головним промовцем був д-р Олег Білорус, перший амбасадор України до ЗСА. Молебень, який почався в год. 4-ій по полудні в українській католицькій церкві св. Михаїла в Балтиморі, відправили о. д-р Роман Чолій з Балтимору та о. Тарас Лончина з Раквил. По відправі учасники свята перейшли в прицерковну залю, де відбувся святочний бенкет. Його почато внесенням на залю національних та організаційних прапорів і відспіванням українського і американського національних гимнів мґр Марійкою Радь і учасниками свята. Опісля хор церкви св. Михаїла під диригентурою д-ра Д. Коструб'яка виконав молитву „Отче Наш", а о. Т. Лончина провів молитву.

Бенкет відкрив Климентій Баб'як, голова Відділу УККА, привітав численно зібраних гостей, а зокрема першого амбасадора України до ЗСА д-ра Олега Білоруса і його дружину. Згадуючи пройдений визвольний шлях українського народу — 22-го січня 1918 і 1919 років, 1-го листопада 1918 року, березень 1939 року в Карпатській Україні, 30-го червня 1941 року і 24-го серпня 1991 — просив амбасадора передати привіти рідним, з якими ми єднаємося ідейно в цей знаменний день. Дальшу програму вечора вів мґр Андрій Чорнодольський, голова Відділу УАКР. Він представив залі головний стіл, за яким побіч д-ра Олега і Лариси Білорусів були місцеві священики, представники організацій та Святослав і д-р Ніна Караванські, колишні дисиденти.

Амбасадор д-р О. Білорус подякував спершу нашій громаді за запрошення і передав привіти від президента України Л. Кравчука та українського уряду з нагоди великого свята Незалежности України. Він вважав, що сталось політичне чудо, бо шляхом демократичного волевиявлення Україна стала незалежною державою без пострілу і проливу крови. Вказуючи на те, що Україна не є чимось новим, бо історично сягає аж до державних структур Київської Русі, висловив упевненість, що вона зможе побудувати модерну державу і нову економіку. І тому тепер найважливішим для неї є єднання і примирення її громадян. Україна втратила багато своїх історичних шансів через внутрішню боротьбу. Доля України, на його думку, ще вирішується кожного дня, і якщо національно-демократичні сили не зроблять усього можливого, щоб припинити внутрішню боротьбу та об'єднатися для побудови держави, то нас чекає дуже тяжка доля. Він передав заклик президента України Л. Кравчука до замирення в Україні і в діяспорі та до активної участи в побудові держави, над якою ще довго висітимуть чорні хмари.

Другу частину доповіді амбасадор присвятив економіці. Подав сучасний стан кризи і її причини, зокрема її пов'язання зі Сходом, Сибіром та іншими реґіонами. Побудова нової економіки, на думку д-ра О. Білоруса, дуже тяжка і довга, шлях до одужання є дуже складний і неможливо його осягнути в одному році. Амбасадор вважає, що усі повинні братися до господарської самодіяльности та не чекати чуда від державної економіки. „Економічне чудо" можна осягнути шляхом малого бизнесу (підприємництва), кооперативів. Вказав на ролю діяспори, яка має багато спеціялістів і досвід в банківництві, кооперативному русі і це треба перенести в Україну. Є також дуже бажаною економічна співпраця діяспори з Україною. Д-р О. Болорус поінформував про заходи амбасади та успіхи в ділянці економічній (кредити, фонди допомоги, інвестиції тощо).

Кінчаючи свій виступ, амбасадор д-р О. Білорус поздоровив нашу громаду із спільним святом, заявляючи, що нам знову треба такої єдности, як це було 24-го серпня і 1-го грудня 1991 року. Подякував за вірність Україні та готовість її допомогти, і закінчив гаслом „Слава Україні!". Після промови виголошено тост в честь амбасадора і українського народу та відспівано Многоліття.

Українська діяспора Заходу занепокоєна вістками з України. Останні потягнення уряду виявляють спроби ліквідувати ліберальну економіку, а політичні ходи і домовлености виявляють тенденції до оновлення старого Совєтського Союзу та загрозу політичної контролі адміністративного апарату.

Виступ колишнього українського дисидента Святослава Караванського обмежився однак лише до кількох критичних завваг проєкту нової конституції України. С. Караванський вважає, що проєкт нової конституції виключає українську націю з суб'єктів українського права, вона стає однією з меншин (мова йде про „народ України") і що це може привести до федералізації реґіонів України. Порушив він, між іншим, і справу української мови, пригадуючи канібальську русифікацію, яку ще і тепер можна побачити. Але і досі немає спроб рідну мову охороняти. Проєкт конституції, на його думку, повинен брати під увагу українську специфіку, а не списувати її з різних чужих моделів. Саме тим стурбована не лише українська діяспора, але й українці в Україні. І на доказ зачитав відповіді, опубліковані в пресі, листи. С. Караванський вважає, що уряд України повинен більше спілкуватися з діяспорою, бо вона має потужний інтелектуальний потенціял.

Під час бенкету були привіти від гостей та українських організацій. В цей час започатковано теж збірку на Фонд українських амбасад. На цей фонд призначений був і дохід з бенкету. З привітом українській громаді виступив міський радний Перрі Сфікас, який прочитав теж і проклямацію К. Шмока, посадника Балтимору, з нагоди першої річниці незалежности України. Проклямацію В. Шейфера, ґубернатора Мериленду, відчитав мґр Степан Басараб. Адвокат Елєна Арманас, голова координаційної ради литовських товариств Мериляндy, щиро привітала нашу громаду з незалежністю України. Виступила теж конґресменка Гелен Делич Бентлі з привітом та ґратуляціями за безкровний перехід до незалежности. Виступили з привітом представники місцевих організацій: ООЧСУ, СУА, Сестрицтва св. Софії при УАПЦ, мґр Теодор Царик вітав від Товариства „Бойківщина" та передав амбасадорові річники журналу „Бойківщина".

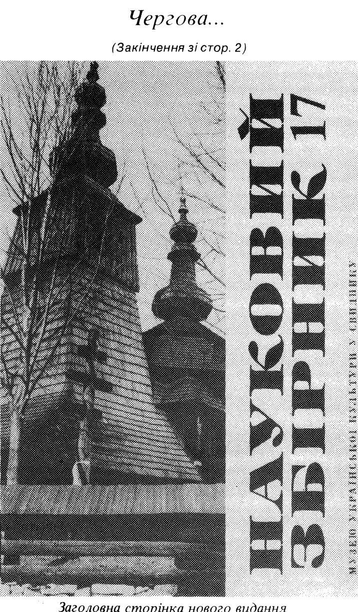
Заключне слово мав д-р Андрій Лемішка, голова місцевого осередку сприяння Народному Рухові України, який тільки день перед нашими святкуваннями повернувся з України. Він передав той привіт, який у ті дні дзвенів у Києві, а саме: „Слава Україні!" Сам Київ, поінформував він, був гарно прибраний, на вулицях маса людей, багато цікавих імпрез. Д-р Лемішка вважає однак, що Україна знаходиться у важкому становищі. Вразило його те, що поширюється у великому масштабі неправильна, а то й брехлива пропаганда північного сусіда, яка, на жаль, формує думку про Україну на Заході. Він вважає, що це наше головне недотягнення є полем для праці на Заході на користь України. Д-р Лемішка вважає, що етнічним меншинам треба запевнити рівні права та переконати їх, що усі мають повні права. Але не можна толерувати втручання в наші справи сусідів, бо уся ця „співдружність" криє форми майбутнього гноблення. На пропозицію д-ра Д. Коструб'яка, диригента хору, ціла заля закінчила імпрезу відспіванням „Боже Великий Єдиний нам Україну храни".

Відзначення першої річниці проголошення незалежности України в Балтиморі пройшло в радісному настрої учасників, які глибоко переконані в світлій будуччині незалежної Украни. Святкування ці були повним моральним і матеріяльним успіхом. У цьому заслуга різних наших громадян, зокрема Климентія Баб'яка, мґр Андрія Чорнодольського, Андрія Чорного, Надії Возьної, М. Кулій з Вашінґтону, мґр Степана Басараба, Теодора Кузьміва. Усім їм щира подяка від організаторів відзначення першої річниці проголошення незалежности України. Окрема подяка належиться від нашої соборної громади достойному амбасадорові України в ЗСА д-рові О. Білорусові та його дружині за участь в цих роковинах та за його щирі, без голосних фраз, думки про сучасне становище в Україні, і про його, та й нашу, працю в майбутньому на терені ЗСА для добра України.

Б. С.

Чергова...

(Закінчення зі стор. 2)

Заголовна сторінка нового видання

шівщині Степана Гостиняка (М. Роман), повна бібліографія книжок закарпато-української прози 20-40 років — 159 позицій (Б. Марець) та роздуми над перекладами української літератури словацькою мовою (І. Яцканін).

В останній частині Йосиф Вархол подав детальну інформацію про тематичні виставки Музею Української Культури в Свиднику за останніх десять років. А було таких виставок 46, головним чином, з ділянки образотворчого мистецтва та етнографії.

Збірник багатоілюстрований. До кожної статті долучено резюме словацькою, російською та німецькою мовами. Є в ньому авторський та географічний показники. Отже щойно виданий збірник відповідає суворим вимогам наукового видання і мав би бути у кожній публічній чи приватній карпатознавчій бібліотеці. Ціна цієї 400-сторінкової книжки в полотняній оправі з гарною супер обгорткою є 14 ам. долярів (включно з пересилкою за океан). Замовити можна і попередні випуски та навіть повний комплект „Наукового збірника Музею Української Культури у Свиднику". Адреса: M. Mušinka, FF UPJŠ, 08001 Prešov, ul. 17. novemdra 1, ČSFR. Fax 42 91 332-68. На цій же адресі можна придбати й інформації про зміст кожного з досі виданих томів цього цінного видання.

Покищо Музеєві Української Культури у Свиднику не грозить небезпека ліквідації, однак яка буде його доля після 1-го січня 1993 року, коли Чехо-Словацька федерація заникне, важко передбачити.

Почесним доктором Джан Карролл університету став проф. М. Пап

Клівленд (РСҐ). — У церемонії закінчення шкільного року, Джан Каррол університет у Клівленді, Огайо вшанував свого довголітнього працівника д-ра Михайла Папа почесним докторатом права.

Проф. д-р М. Пап.

Промотор — проф. Воллес Косінскі у своєму слові сказав:

„Мільйони людей вимордовано, а багато мільйонів терпіли ярмо поневолених народів на совєтській землі й в Карпатській Україні, на батьківщині, де він народився; тут, на вільній землі, д-р Михайло Пап, віддався справі — довічної боротьби з комуністичною брехнею. Кидаючи світло і менше гніву, він створив Інститут совєтознавчих і східньоевропейських студій. Він навчав працівників політики, формував молодь і багатьох провідників демократії і правди. Тепер його праця збирає плоди свободи, стіни імперії впали й хоробрі народи здобули свою волю. Його найбільший тріумф, що вони називали його головним фальсифікатором історії Совєтського Союзу; одначе, його вшанував Конґрес, — як видатного громадянина і науковця, людину релігійну й родинну, а це є основою нашої етнічної спільноти. Джан Карролл університет має честь вшанувати його співом „Многая літа" і надати йому титул почесного доктора прав.

Проф. Михайло Пап, активний в українському суспільно-громадському житті. Під цю пору він очолює такі організації: ОДВУ, Асоціяцію Українських Університетських Професорів, Дослідний Центр ім. Юліяна Ревая, Українську Народну Раду Карпатської України й був заступником голови екзильного уряду УНР. За його працю на громадсько-суспільній ниві, УККА відзначив його „Шевченківською Грамотою Волі".

Помер сотник О. Паньків

Дня 4-го серпня 1992 року в лічниці у Вінніпеґу відійшов у вічність сотник Українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії, офіцер Української Національної Армії — Другої Дивізії ,,Галичина", патріярхальний діяч Осип Паньків.

Похорони відбулися 9-го і 10-го серпня 1992 р. у Вінніпеґу.

Осип Паньків народився 15-го квітня 1902 року у Львові, син Миколая, офіцера австрійської армії, та Розалії, з дому Соболь. Після закінчення середньої школи записався на історичний факультет Варшавського університету, що його закінчив з успіхом. Спеціялізувався в історії Української Католицької Церкви. Працював директором показової гімназії коло Варшави. Був офіцером та інструктором пожежної служби.

Коли першого листопада 1918 року українці перебрали владу в свої руки, то Осип Паньків, маючи 16 літ, перший вивісив синьо-жовтий прапор на ратуші міста Львова. У рядах Українських Січових Стрільців, а опісля в рядах Галицької Армії, боровся за волю України.

На початку вибуху Другої світової війни, під час німецької окупації був арештований ґестапом. Сидів у тюрмі на Лонцкого і був засуджений на кару смерти. На інтервенцію Митрополита Андрея Шептицького, ґестапо випустило його на волю. Боровся проти большевиків у Другій Дивізії ,,Галичина" — Української Національної Армії.

Коли вдруге насунула большевицька інвазія на Галичину, він мусів покидати рідний край та йти на скитальщину до Німеччини. В 1949 році одружився з Любою Балько, дочкою о. Володимира Балька. В місяці грудні 1950 року переїхали вони до Канади і оселились в місті Вінніпеґу. Тяжкою фізичною працею заробляв на прожиток. Включився у вир громадського життя, зокрема в патріярхальному русі. Довгі роки був головою Патріярхального Товариства у Вінніпеґу. Влаштовував доповіді, концерти в шану Патріярха Йосифа, ходив з колядою, переводив збірки на Товариство ,,Свята Софія".

Був він знаменитим промовцем на Листопадових Святах. Це був дійсно вояк з крови і кости. Був принциповий, кришталево чистого характеру, глибокорелігійний, член катедри свв. Володимира й Ольги. Зберігав українські національні та релігійні традиції. Минулого року, як Митрополит Архиєпископ Володимир Стернюк був у Вінніпеґу, то сотник Осип Паньків передав йому всі гроші, які були в касі Патріярхального Товариства. При цьому сказав палку промову. Мав велике набоженство до Матері Божої. На ложі смерти, в лікарні, висловив своїй вірній дружині Любі останню волю: ,,Замість квітів, хай люди складають жертви на Українськv Греко-Католицьку Церкву у Львові. Замість тризни, з моїх ощадностей, дай гроші на Духовну Семінарію у Львові. Похорони мене по-воядцьки. Вложи в домовину синьо-жовтий прапор, а домовину накрий прапором Січових Стрільців..." Він мав ще силу відспівати ,,Ще не вмерла Україна". З молитвою на устах, промовляючи ,,Отче наш" і ,,Богородице Діво", спокійно заснув на віки.

Св. п. сотник Осип Паньків

В неділю, 9-го серпня 1992 року, ввечорі, в Митрополичій катедрі свв. Володимира й Ольги, Панахиду відслужили: о. крилошанин Роман Кисілевський, о. митрат Семен Іжил і о. Богдан Борівець. Зворушливу проповідь виголосив о. митрат Семен Іжик. Співав хор ,,Думка при Інституті Просвіти, під диригентурою Володимира Скакуна. Члени БУКК стояли зі свічками. Юний пластун Богдан Носик ніс подущину з медалями. Домовина була накрита прапором УСС-ів, випозиченим з Військового Музею.

Наступного дня, 10-го серпня, в годині 10:00 рано відслужили священики Заупокійну св. Літургію і Панахиду. Пращальне слово виголосив о. крилошанин Роман Кисілевський.

Покійний Осип у глибокому смутку залишив дружину Любу і братанку Лялю в Канаді. В Україні лишив сестрінок Галю і Віру з дітьми. В Польщі лишив сестру Олю з дітьми і внуками, а в Австралії дві братанки.

Покійний сотник Осип Паньків лишив тверде вояцьке завіщання, а саме: замість тризни він призначив зі своїх ощадностей 2,000 (дві тисячі долярів) на Духовну Семінарію у Львові. Замість квітів — перевести збірку на Панахиді на Українську Греко-Католецьку Церкву у Львові. (Зібрано коло 600 долярів). Щира подяка жертводавцям, а сотникові Осипові — Вічна Слава і нагорода в небі.

Тіло покійного сотника Осипа Паньків спочило на цвинтарі Всіх Святих у Вінніпеґу. На свіжу могилу дружина Люба насипала землі з України. Співом ,,Видиш, брате мій" і ,,Гей у лузі червона калина" закінчено похорони сотника Осипа.

Як в одній парафії збудували будинок для емеритів

Хто слідкує за розвитком парафії св. Андрія в Блумінґдейл, Ілл., може лише подивляти той не дуже великий гурт відданих парафіян, котрі зуміли за неповні двадцять літ придбати й розбудувати таку імпозантну посілість на 14 акрах землі для своєї української православної церкви. Вона представляє собою поважний здобуток, вигідно і стратегічно положений на західньому передмісті Чикаґо, недалеко від головних магістраль, які уможливлюють легкий доїзд з її різних кінців.

Там, де 26 років тому було відкрите поле з мешканевим будинком і будівлею, де розводились расові коні, сьогодні красується храм, присвячений 1000-літтю християнства в Україні, а під ним модерна авдиторія на 800 осіб ім. проф. Івана Трухлого, колишню тимчасову церкву перероблено на парафіяльну залю, а біля неї модерно вивінувану кухню. Поважну частину посілости займає цвинтар. Подбано також про асфальтові дороги та площу для паркування авт. Літні імпрези на дворі забезпечено сценою під дахом.

До цих цінних здобутків парафії св. Андрія та її подиву гідного ядра останньо долучається ще один, не менш важний об'єкт — Будинок Емеритів — ,,St. Andrew Retirement Village". Ще в 1983 році Архиєпископ УАПЦ Константин посвятив площу під будову як цього будинку, так і нового храму.

Аж після завершення будови нового храму та його урочистого посвячення в 1987 році увагу було сконцентровано на проєкти відповідного будинку для емеритів.

11-го вересня 1988 року надзвичайні загальні збори парафії вирішили робити заходи в його будові. Вибрано будівельний комітет, який на прохання парафіян очолив інж. Іван Козацький. Проведено інформаційні сходини із зацікавленими в цій справі родинами. 19 таких родин зложили свої внески і в загальному 85 відсотків коштів будови було покрито самими емеритами. Додатково з уповноваженням загальних зборів в кредитовій касі ,,Самопоміч" в Чикаґо взято було ,,будівельну позичку", потрібну для успішного завершення будови.

Після вироблення і затвердження плянів, 1-го червня 1990 року приступлено до будови.

Користаючи з досвіду при будові церкви, рішено, що будівельний комітет був сам головним контрактором. Підібрано солідних контракторів з відповідними рекомендаціями і конкуренційними цінами. На деякі фази будови одержувано аж до 10 коштористів.

При плянуванні будови головну увагу зверталось на її якість з мінімальними видатками на втримання цього будинку в майбутньому та з певними вигодами для старших людей. Сама будова та її утримання є ведена на базі ,,без зиску" (no-profit).

Поверхи обслуговує елевейтер. Кожне помешкання має своє окреме огрівання і охолодження, теплу воду і устаткування для прання і сушення. В пляні є розбудувати в пивниці відповідні приміщення для розваги. До будинку входиться через просторий вестибюль, а внутрішні двері мають електронічне забезпечення.

Триповерховий будинок має 11 помешкань з двома спальнями (1140 кв. стопи), 8 — з однією спальнею (840 кв. стопи) та 4 так звані ,,студіо" (500 кв. стіп). Помешкання є в ціні від 50 до 112 тисяч долярів.

Дирекція Будинку Емеритів складається із семи осіб. До неї на 1992 рік входять від мешканців д-р Лідія Серединська, Люся Мазяр, Степан Шумський, інж. Іван Козацький, а від Парафіяльної Ради — д-р Василь Трухлий, Анатолій Трой і Володимир Смілянський. Президентом є інж. Іван Козацький. Дирекцію вибирають кожного року. Будинок є зареєстрований в штаті Іллиной як ,,Not for profit organization".

Всі легальні справи будинку є полагоджені з урядовими чинниками, включно з податковим урядом. В цьому велику фахову поміч, з мінімальною винагородою, дала правнича фірма ,,Mc Dermot, Will and Emery" (де працює молодий правник д-р Павло Козацький). Вони оформили всі документи включно зі статутом, розпорядженнями дирекції Будинку Емеритів і т. п. Важливою точкою в статуті є ця що каже: мешкання є повною власністю купця. Він може його залишити своїм дітям, продати чи подарувати на якусь громадську ціль, за апробатою дирекції.

Будинок був зданий інспекторами до вжитку з днем 1-го січня 1992 року. Вліті в ньому вільними залишилися ще два мешкання з двома спальнями та два з однією спальнею. За додатковими інформаціями можна звертатися телефонічно на число: 708-439-3274.

Мешканцями будинку тепер є вірні як Української Православної так і Української Католицької Церкви.

Доратковими атракціями є саме його положення в гарній і безпечній околиці. Там діє і ,,своє товариство". Парафія дістає від них цінну поміч чи то в добровільній праці в парафіяльній кухні, чи у веденні підприємства ,,Бінґо", переважно для американських гостей.

Кошти будови цього проєкту, подібно як і будови церкви, виносили суму до 2 мільйонів долярів.

Коли врахувати це, що парафія української православної церкви св. Андрія в Блюмінґдейл, Ілл. складається з небагатьох родин і глянути на цю гарно розбудовану посілість — то дійсно не можна не подивляти і відвагу, і запал до праці цих сміливих будівничих. Будинок Емеритів є ще одним доказом цього.

В. К.

Українське церковне мистецтво на виставці у краківському Центрі Української Науки і Культури

Фундація св. Володимира, Хрестителя Київської Руси, діє в Кракові від 1989 року. Була вона вже організатором і співорганізатором, а також фундатором багатьох наукових конференцій, присвячених українській історії і духовності. Водночас постійно триває відновлення будинку, призначеного фундації. Зараз завершився перший його етап — 5-го червня 1992 року перед відвідувачами відкрилися двері галерії українського мистецтва в Центрі Української Науки і Культури, при вулиці Канонічій 15.

Перша виставка, яка триватиме до грудня 1992 року, присвячена українському церковному мистецтву — в минулому і сучасності. Була вона супроводжуючою імпрезою краківських Днів европейської культури, які відбулися у червні.

На виставці експонуються група з 20 ікон та літургійних предметів з недіючої церкви у Цевкові біля Любачева, ікону св. Покрови з Горайця та чудотворну ікону Матері Божої з Дитятком з Корчмина, які перейняла під охорону фундація св. Володимира. Ці ікони з XVI—XIX століть показують різні під оглядом стилю і технології засоби і школи іконографічного мистецтва. На їх прикладі можна дослідити усі етапи реставраторського процесу. Виставку доповнює документація, творена в результаті наукових досліджень під час реставрації, яку ведуть магістри консервації пам'яток мистецтва Ядвіга Стирна і Агата Мамонь, працівники секції охорони і консервації пам'яток української матеріяльної культури при фундації св. Володимира.

Традиції українського і, загально, східнього іконопису творчо продовжує і розвиває світової слави краківський мистець Юрій Новосільський. На виставці можемо знайти добірку його ікон та картин із зображеннями церков, які виникли протягом декількох останніх років.

Інший краківський мистець, Тирс Венгринович, в своїх графіках і картинах намагається зберегти красу церков Лемківщини, зокрема Перемищини, які часто, після насильного виселення у 1947 році, залишені без опіки і руйнуються — багатьох з церков, показаних на виставці, зараз вже не існує.

На відкритті галерії присутні були не лише представники української і польської інтелігенції та духовенства, але також представники найвищої державної влади України — міністер культури України Лариса Хоролець, амбасадор України у Польщі Теодозій Старак та заступник представника президента України у Львівській області Юрій Зима. Отже, цей деб'ют широкої публічної діяльности краківського Центру Української Науки і Культури, якого частиною є галерія, став подією, помітною не лише для місцевого українського середовища, але й цілої Польщі, повідомленої про цю культурну акцію інформаційною програмою польського телебачення ,,Панорама дня", а також щоденною пресою. Дуже влучно її значення підкреслив публіцист краківського часопису ,,Тиґоднік Повшехни", пишучи у статті ,,Україна на Канонічій": ,,На наших очах українська культура починає виходити з підпілля і повертається у кровний обіг европейської культури".

Юрій Гаврилюк